

Religiózní geografie

4. přednáška

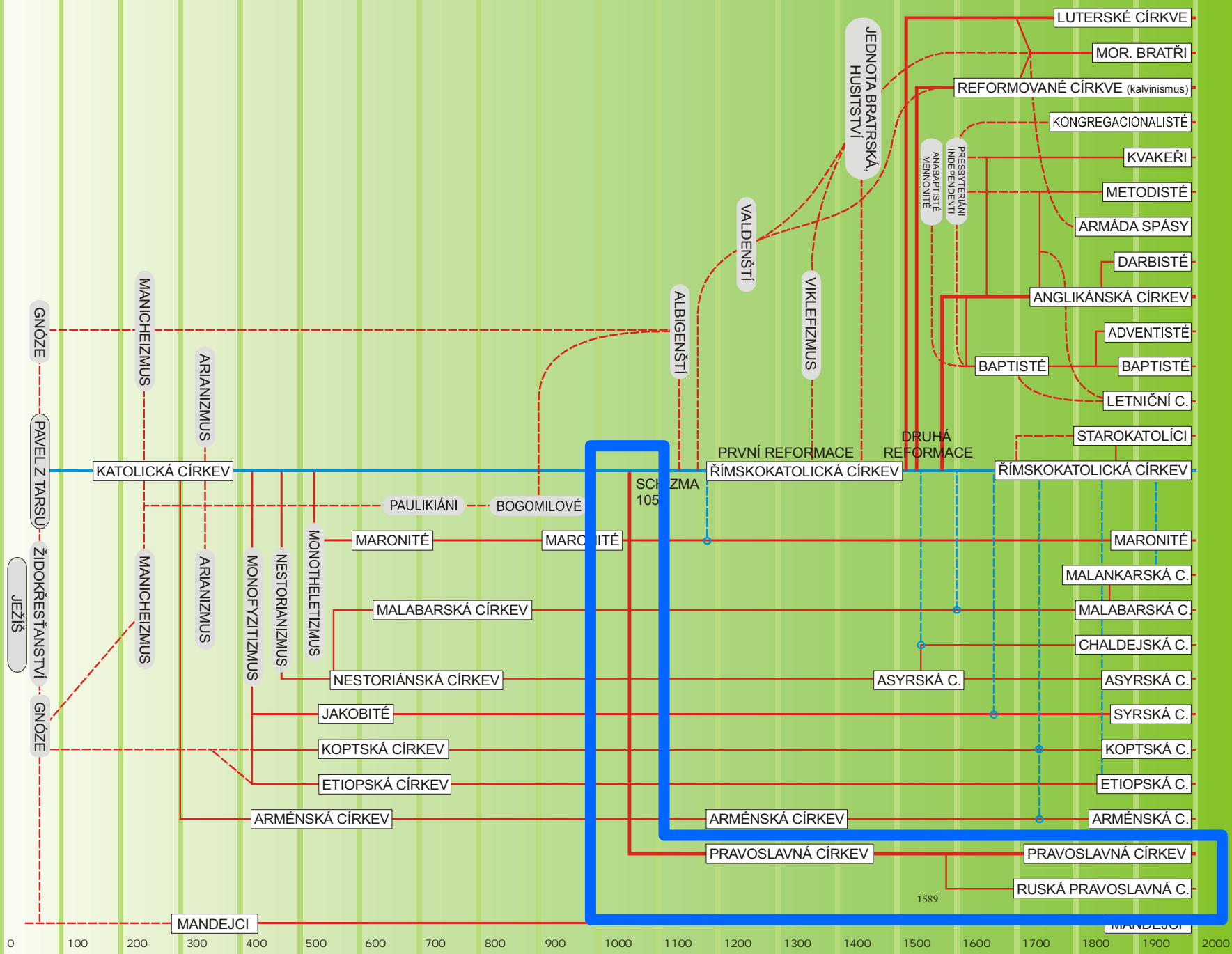
Křesťanství

Pravoslavné církve

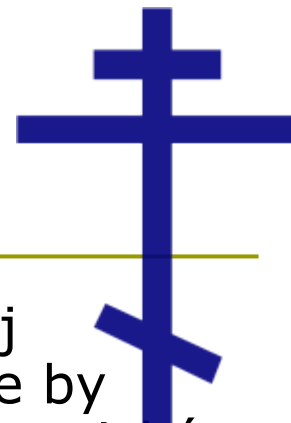
Katolické církve *sui iuris*

Pravoslavné cirkve

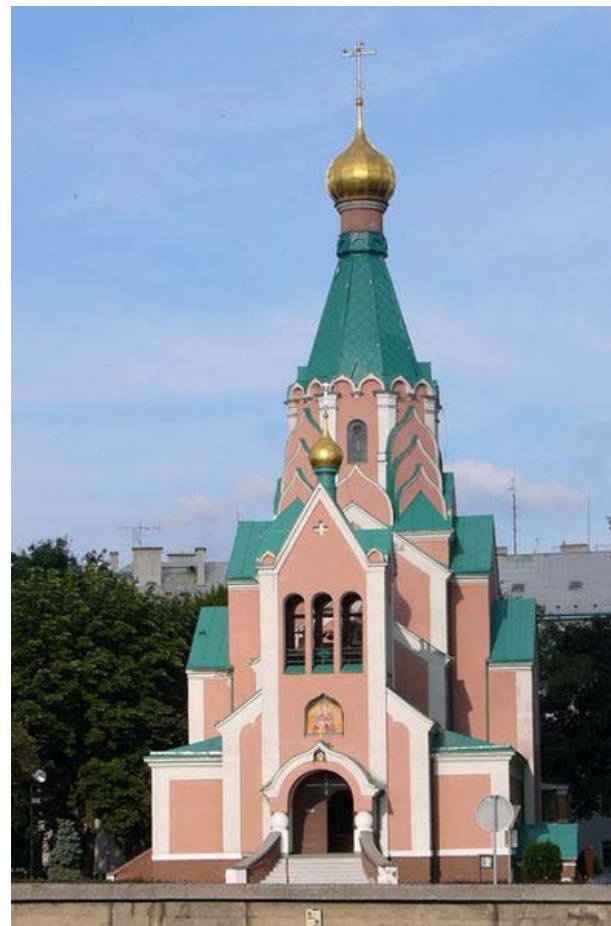
Pravoslavné církve

- Terminologický omyl: **pravoslaví** neodvozuje svůj název z toho, že představuje „pravou“ hodnotu (že by byli pravověrní), ale že mají „pravou oslavu“ – autentický bohoslužebný život
- Pravoslaví vyznává ve světě (hlavně východní Evropa a Severní Amerika) kolem 200 milionů věřících (3,8 % světové populace, 11,8 % křesťanů) – hlavně na sever od blízkovýchodní oblasti (západ i východ byly pro šíření východní církve blokovány)
- Ze světadílů má největší vliv v Evropě (22,9% podíl na obyvatelstvu, v Evropě žije až 74,8 % všech pravoslavných křesťanů), nejvýraznější je jejich zastoupení v Arménii, Bělorusku, Bulharsku, na Kypru, v Gruzii, Řecku, Makedonii, Moldavsku, Rumunsku, Rusku, na Ukrajině, v Černé Hoře a v Srbku.

Věrouka

- Věřoučně zůstalo pravoslaví bližší katolicismu, než církve vzešlé z reformace:
 - stejně jako v církvi katolické existuje apoštolská posloupnost
 - pravoslavní a katolíci uznávají platnost obřadů a svěcení a vzájemně se posuzují jako sesterské církve
- Dogmaticky je pravoslaví nepodstatně odlišeno od katolické nauky.
- Neuznává papežský primát, tezi o neomylnosti, odlišně chápe původ Ducha Svatého, učení o očistci a závěry pozdějších koncilů (po odluce) jako např. o Panně Marii.

Organizace

- Organizačně jde o 15 nezávislých (autokefálních) církví v čele s vlastním patriarchou (arcibiskupem, metropolitou)
- Jsou si navzájem rovny, udržuje se ale tradiční „pořadí“ v kterém jsou metropolitové vyjmenováváni, pokud jsou na liturgii více než 3:
 - Cařihrad ⇒ Alexandrie ⇒ Antiochie ⇒ Jeruzalém ⇒ Rusko ⇒ Srbsko ⇒ Rumunsko ⇒ Bulharsko ⇒ Gruzie ⇒ Kypr ⇒ Řecko ⇒ Polsko ⇒ Albánie ⇒ České země a Slovensko ⇒ Amerika
- Nová církev vznikne tím, že ji jako nezávislou uzná ekumenický patriarcha (v praxi ale 2 uznala Moskva – česko-slovenskou a americkou); jde o potvrzení „zralosti“ církve, protože autokefální církve si rozhodují zcela samostatně o tom, kdo je povede

Organizace

- Primát (ale jen ve smyslu „první mezi rovnými“) má církev / patriarcha cařihradský, má právo svolávat pravoslavné koncily
- Skutečným mocenským centrem pravoslaví je od doby dobytí Konstantinopole (r. 1453) Moskva, která se sama s oblibou označuje jako tzv. „třetí Řím“.
- Z „národního“ charakteru vyplývá značné sepětí s vnitřní politikou

Doktrína

- Vychází z **Bible** a **tradice**
- Uznává se platnost 7 ekumenických koncilů (do 787), pozdější koncily neuznávají pravoslavní za ekumenické (a tím pádem ani jejich závěry)
- Pravoslaví klade mimořádný důraz na působení Ducha Svatého ⇒ pravoslavní se (více než katolíci) spoléhají na Boha jeho vedení, ale také jsou méně činní v misiích a při evangelizaci
- Pravoslaví uctívá svaté, ale nemá formální kanonizační procesy ⇒ mezi svatými i lokální nebo kontroverzní osoby (např. carská rodina)
- Církev podle pravoslavných není antropomorfní, ale „teomorfni“ naplnění Kristova díla v dějinách – proto nemůže být předmětem kritiky ani sebekritiky (lidská omylnost může postihnout některé členy anebo představitele, ne ale Božskou podstatu církve)

Kult

- Základem kultu je bohoslužba („božská liturgie“)
- Eucharistie se vysluhuje podobojí (zpravidla se do kalicha s vínem zředěným vodou naláme pšeničný chléb a vzniklá směs se vkládá přijímajícím do úst lžičkou)
- Nejednotné jsou pravoslavné církve v užívání kalendáře – největší používají juliánský kalendář (pro církevní účely, ne v osobním životě)
- Neodmyslitelnou součástí pravoslavné zbožnosti je úcta k ikonám („okna do věčnosti“)

Svátosti

- V pravoslavné církvi uznávají 7 svátostí (označuje je jako „svaté tajiny“) mírně odlišných od katolicismu):
 - svátost křtu
 - svátost myropomazání (biřmování – uděluje se ale hned po křtu)
 - svátost pokání (zpověď)
 - svátost manželství (neodmítají se rozvedení)
 - Božská liturgie (Eucharistie – podává se i dětem)
 - svátost pomazání nemocných
 - svátost kněžství (neplatí celibát, manželství se ale může uzavřít jen před vysvěcením, ne po něm)

Autokefální pravoslavné církve

Ekumenický patriarchát konstantinopolský ¹

(*Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως*)

- Založen cca 36 apoštolem Ondřejem, v Cařihradu / Konstantinopoli / Istanbulu od roku 330
- Má postavení „prvního mezi rovnými“ patriarchy pravoslavných církví

arcibiskup Konstantinopole –
Nového Říma a ekumenický
patriarcha (od 1991)
Vartholomaios (Bartoloměj) I.

Patriarchát alexandijský a celé Afriky

(Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής /

Greek Orthodox Patriarchate of Alexandria and All Africa)

2

- ❑ Založen cca 43 apoštolem Markem, postupně se ale rozpadl na 3 proudy (vedle pravoslavného i koptská a koptská katolická církev)
- ❑ Sídlí v Alexandrii a Káhiře, podléhají mu všichni pravoslavní křesťané v celé Africe (nedošlo v ní tedy k rozpadu na „národní“ církve)
- ❑ asi 1,5 mil. věřících (v Egyptě cca 250–300 tis. lidí, v Africe asi 0,1–1,2 mil. domorodců a 150 tis. přesídlenců – hlavně Keňa, Tanzanie, Uganda), rozvíjejí misijní činnost
- ❑ V Egyptě označováni příslušníci patriarchátu jako **melkité** („císařští“, tj. ti, kteří akceptovali chalcedonský koncil)
- ❑ Hlavní jazyky: řečtina, arabština, angličtina, francouzština a řada afrických domorodých jazyků

papež a patriarcha velkého města Alexandrie, Libye, Pentapolisu, Etiopie, celého Egypta a celé Afriky, otec otců, pastýř pastýřů, hierarcha hierarchů, třináctý apoštol, soudce všehomíra (od 2004)

Theodoros II.

Patriarchát antiochijský

(Patriarchate of Antioch)

3

- Založen cca 44 apoštolem Petrem ve městě Antiochia (dnes Antakya v JV Turecku)
- Postupným vyčleňováním se za dědice původní církve nyní považuje 5 patriarchátů (žádný z nich už ale nesídlí v Antakyi)
 - pravoslavný, orientální syrské církve (Damašek), maronitský (Bkerké v Libanonu), melkitský (Damašek), syrské katolické církve (Bejrút); do roku 1964 existoval i úřad antiochijského patriarchy v rámci římskokatolické církve (pozůstatek po křížových výpravách – sídlil ale v Římě)
- Pravoslavný patriarchát sídlí v Damašku
- Věřící obývají hlavně: Sýrii, Libanon, Írán, Irák a Kuvajt (všude Arabové), asi 750 tis. lidí

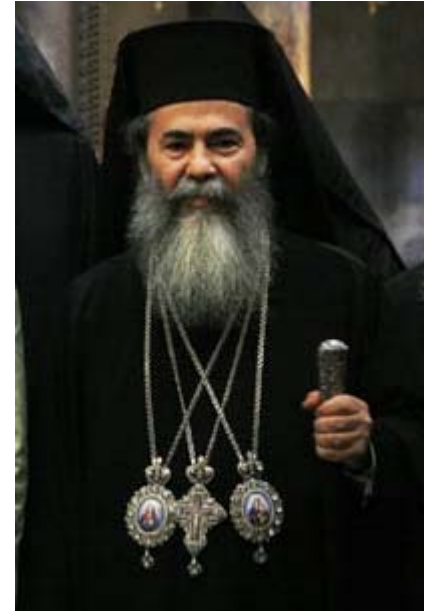
patriarcha Antiochie a celého Východu (od 1979)
Ignatius IV. (Hazim)

Patriarchát jeruzalémský

(Patriarchate of Jerusalem)

4

- ❑ Založen cca 44 apoštolem Janem
- ❑ Spravuje území Izraele a Jordánska
- ❑ Asi 250 tis. věřících, hlavně Palestinců

patriarcha Svatého Města Jeruzaléma a celé Palestiny, Sýrie, Arábie za řekou Jordán, Kány a Galileje a Posvátného Siónu (od 2005)

Theophilos III.

Ruská pravoslavná církev

5

(...)

- ❑ Založena původně 988 (metropole v Kyjevě), 1318 sídlo přeneseno do Moskvy, od 1448 autokefální
- ❑ Od roku 1589 v čele patriarcha (neexistoval v letech 1721–1917, kdy byla Ruská pravoslavná církev řízena Svatou Synodou, tvořenou metropolitou Moskvy, St. Petersburgu a Kyjeva)
- ❑ Od roku 1921 vedle oficiální církve kolaborující s komunistickým režimem v SSSR existovala i organizačně oddělená církev tvořená emigranty – **Ruská pravoslavná církev mimo Rusko (v zahraničí)** (v čele v metropolitou), v roce 2007 se znovusjednotila s církví v Rusku
- ❑ Spravuje Rusko a některé okolní země bývalého SSSR (hlavně Ukrajinu)
- ❑ Jednoznačně největší prav. církev, 50–150 mil. věřících

patriarcha Moskvy a vší Rusi
(od 2009)
Kirill I.

Srbská pravoslavná církev

(Srpska Pravoslavna Crkva)

6

- ❑ Složitý historický vývoj: autokefální od 1219, 1346 jednostranně vytvořen patriarchát v Peći (dnes Kosovo), uznán až 1379)
- ❑ Několikrát zrušena (1459–1557, 1766–1831), obnovena 1831 jako autonomní, 1879 autokefální, 1920 obnoven patriarchát
- ❑ Jiná organizačně samostatná **srbská pravoslavná církev (v Rakousku)** existovala v rakouské monarchii (1691 jednostranně autokefální, 1710 autonomie udělená Pečským patriarchátem, 1766 opět vyhlášena autokefalita, v roce 1920 spojena se srbskou pravoslavnou církví v Srbsku)
- ❑ Za 2. světové války byla v Nezávislém státě Chorvatsko násilně organizováni pravoslavní obyvatelé jako **chorvatská pravoslavná církev** (1942–1945, neuznána ostatními pravoslavnými církvemi)
- ❑ asi 8–12 mil. členů (84 % obyvatel Srbska, 74 % obyvatel Černé Hory, 36 % obyvatel Bosny a Hercegoviny)

Arcibiskup pečský, metropolita bělehradsko-karlovacký, patriarcha Srbský (od 1990)
Pavle

Oficiální vlajka církve

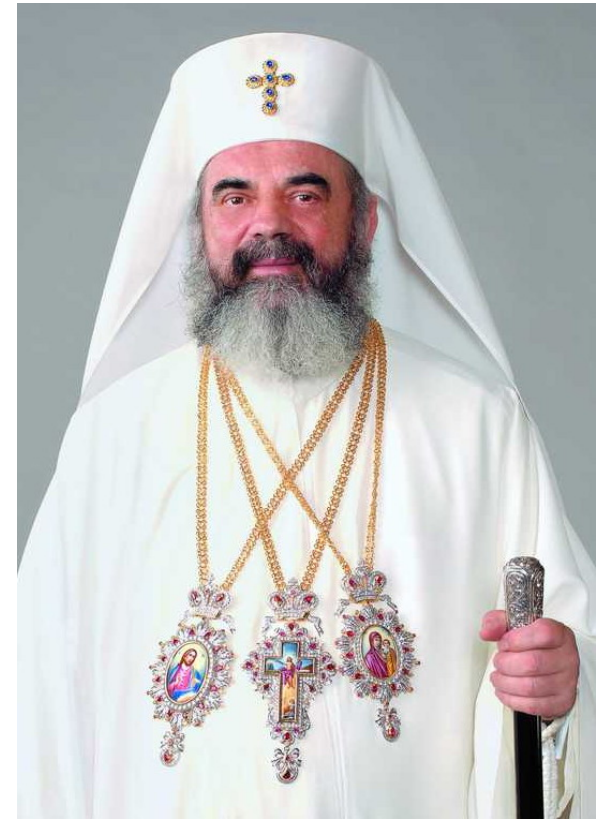
Rumunská pravoslavná církev

(*Biserica Ortodoxă Română*)

7

- 1866 jednostranně vyhlášena autokefalita (rumunskou ústavou nařízeno, že se nesmí podřizovat žádné zahraniční autoritě)
- 1885 uznána Cařihradem
- 1925 sídlo povýšeno na patriarchát
- Téměř 19 mil. věřících v Rumunsku, přesahy do okolních zemí, snaží se zahrnout i pravoslavné v Moldavsku, druhá nejpočetnější pravoslavná církev (po ruské), asi 20 mil. členů

arcibiskup bukurešský,
metropolita Valaška a Dobrudže a
patriarcha celé Rumunské
pravoslavné církve (od 2007)
Daniel I.

Bulharská pravoslavná církev

8

(Българска православна църква)

- Existovala ve dvou obdobích s nejistou kontinuitou
- Středověká bulharská pravoslavná církev:
 - 911 jednostranně vyhlášen patriarchát (Preslav), 927 uznán Cařihradem (Dristra), 971 zrušen
 - 976 jednostranně vyhlášen další patriarchát (Ohrid), 1018 zrušen
 - 1235 patriarchát obnoven (Turnovo), 1393 zrušen
- Novověká bulharská pravoslavná církev:
 - 1870 jednostranně vyhlášen autokefální exarchát
 - 1945 autokefálnost uznána ekumenickým patriarchátem
 - 1953 vytvořen patriarchát (jednostranně, uznáno 1961)
- kolem 6,5 mil. věřících v Bulharsku a asi 2 mil. věřících v ostatních zemích

patriarcha celého Bulharska (od 1971)

Maksim (* 1914)

Gruzínská apoštolská autokefální pravoslavná církev

(საქართველოს სამოციქულო

მართლმადიდებელი ავტოკეფალური ეკლესია)

9

- ❑ 467 autonomie, 750 autokefálnost (na antiochijském patriarchátu)
- ❑ 1811 zrušena, začleněna do ruské pravoslavné církve
- ❑ 1917 jednostranně obnovena (uznáno 1943 ruskou pravoslavnou církví a 1990 ekumenickým patriarchátem)
- ❑ 4,7 mil. věřících (při sčítání 2002 82 % obyvatel Gruzie)

arcibiskup Mcchetie a Tbilisi,
katolikos-patriarcha celé Gruzie,
(od 1977)

Ilia II.

Kyperská církev

(*Εκκλησία της Κύπρου*)

- ❑ 431 autokefální církev (od antiochijské církve)
- ❑ 1260–1571 zrušena západními vládci Kypru, po obsazení ostrova Turky bylo pravoslaví obnoveno
- ❑ Hlava církve – arcibiskup Makarios III. byl přední bojovník za nezávislost Kypru a dlouholetý prezident státu
- ❑ Asi 1/2 milionu věřících

arcibiskup Nea Justiniana a celého Kypru (od 2006)
Chrysostomos II.

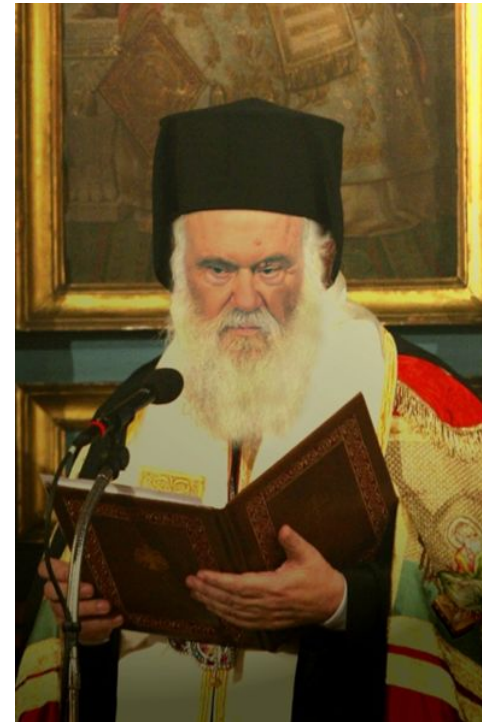
Kostel v Larnace

Řecká církev

(*Εκκλησία της Ελλάδος*)

11

- 1833 jednostranně vyhlášena autokefálnost (politický nátlak řeckého krále), 1850 uznáno Konstantinopolí, 1923 sídlo povýšeno na arcibiskupství
 - Plně jí podléhá asi 1/2 řeckého území – v hranicích z roku 1833 (45 diecézí), dalších 36 diecézí formálně „náleží“ ekumenickému patriarchátu a ŘC je spravuje na základě dohody, Krétu, Dodekanos a Mont Atos spravuje ekumenický patriarchát přímo
- Silný je i politický vliv církve (pravoslaví je i oficiálně jako „většinové náboženství“ silně podporováno státem)
- 10 mil. členů
- Církev používá – na rozdíl od ostatních pravoslavných církví – novojulíánský kalendář (velikonoce slaví s ostatními pravoslavnými, svátky s pevným kalendářním datem – např. vánoce – jako v gregoriánském kalendáři)

arcibiskup aténský a celého Řecka (od 2008)

Ieronymos / Jeroným II.

Polská autokefální pravoslavná církev

(Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny)

12

- ❑ 1921 autonomie na ruské pravoslavné církvi
- ❑ 1924 autokefální církev pro pravoslavné věřící ve východní části tehdejšího Polska
- ❑ uznána Konstantinopolí, ruskou církví uznána 1948)
- ❑ po územních změnách v roce 1939/45 se 4/5 farností ocitlo v SSSR (západní Bělorusko a Ukrajina) a bylo znovu připojeno k ruské církvi
- ❑ Asi 1/2 milionu věřících při východní hranici, často Ukrajinců a Bělorusů, druhá nejpočetnější církev v Polsku – asi 1/2 mil. členů

metropolita varšavský a celého Polska (od 1998)

Sawa

Albánská autokefální pravoslavná církev

(Kisha Orthodhokse Autoqefale e Shqipërisë)

13

- 1922 jednostranně vyhlášena autokefalita, 1937 uznáno ekumenickým patriarchátem
- 1967–1990 náboženství v Albánii zakázáno
- Po roce 1991 obnovena činnost, postupně opraveno 250 kostelů a ordinováno na 100 nových duchovních (komunistickou vládu přežilo jen 22 duchovních), cca 160 tis. členů
- Současný arcibiskup přišel z Řecka (což část albánské veřejnosti odsuzuje) a celkově je albánská pravoslavná církev pod silným řeckým vlivem

arcibiskup tiranský, v Durrës a celé Albánii (od 1992)
Anastasios

Pravoslavná církev v Českých zemích a na Slovensku *(Pravoslávna cirkev v českých krajínách a na Slovensku)*

14

- ❑ 1923 autonomie (na ekumenickém patriarchátu)
- ❑ 1951 autokefálnost (uznána ruskou pravoslavnou církví)
- ❑ 1998 autokefálnost uznána ekumenickým patriarchátem
- ❑ 25 tis. členů v ČR a 50 tis. členů na Slovensku – velmi rozdílné původy (v ČR přesídlenci + přestupy z katolické církve ve 20. letech, v SR původní + bývalí řeckokatoličtí věřící)

Jeho Blaženost doc. ThDr.
Kryštof, PhD., arcibiskup pražský,
metropolita Českých zemí a
Slovenska (od 2006)

Pravoslavná církev v Americe

(The Orthodox Church in America; OCA)

15

- Navazuje na ruskou pravoslavnou církev na Aljašce (1840 diecéze v Sitce, 1872 sídlo přeneseno do San Francisca, 1905 do New Yorku)
- 1924 jednostranně vyhlášena „dočasná“ autonomie (po dobu nesvobody ruské pravoslavné církve) pod názvem ruská pravoslavná řeckokatolická církev v Americe (*Russian Orthodox Greek Catholic Church in America*), 1946 uznána autonomie ruskou církví, v roce 1970 poskytnuta ruskou církví autokefalita (a zaveden dnešní název)
- Neomezuje se na obyvatelstvo slovanského původu, má řadu konvertitů (i současný metropolita je konvertita – pokřtěn byl v episkopální církvi)
- Jazyky: angličtina a církevní staroslověnština, 450 tis. – 1 mil. věřících
- církev dosud není uznávána ekumenickým patriarchátem a většinou pravoslavných církví (uznávají ji ruská, bulharská, gruzínská, polská a česko-slovenská pravoslavná církev)

arcibiskup Washingtonu a New Yorku, metropolita celé Ameriky a Kanady (od 2008)
Jonah (Paffhausen)

Autonomní pravoslavné církve

Autonomní pravoslavné církve

- V některých zemích si „konkurují“ a přetahují se o věřící autonomní církve podléhající různým autokefálním církvím (Estonsko – ruská a ekumenický patriarchát, Moldavsko – rumunská a ruská, pravoslavní v ruské diaspoře – ruská a ekumenický patriarchát)
- Vedle uvedených např. i neautonomní arcidiecéze podřízené ekumenickému patriarchátu (Pravoslavná církev Kréty, Řecká pravoslavná arcidiecéze v Americe, Řecká pravoslavná arcidiecéze v Austrálii, Americká karpatoruská pravoslavná řeckokatolická diecéze v USA, Ukrajinská pravoslavná církev v Americe, apod.)

Finská pravoslavná církev

(Suomen ortodoksinen kirkko / Finska Ortodoxa Kyrkan)

1a

- ❑ Autonomní církev v rámci ekumenického patriarchátu, sídlí v Kuopiu, cca 60 tis. věřících
- ❑ 1918 jednostranně vyhlášena autonomie, uznána ruskou církví 1921, ekumenickým patriarchátem 1923 (příslušnost s EP pak uznali Rusové v roce 1957)

arcibiskup Karélie a celého Finska
(od 2001)

Leo

Estonská apoštolská pravoslavná církev

(Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik)

- autonomní v rámci ekumenického patriarchátu (původně 1923, obnovena 1996), autonomii neuznává ruská pravoslavná církev
- Příslušnost církve se v minulosti několikrát změnila (1920–23 autonomie v rámci ruské církve, od 1923 autonomie pod ekumenickým patriarchou, po ruské okupaci ale věřící násilně převedeni k ruskému pravoslaví, zbytek autonomní estonské církve živořil v exilu (do 1978))
- K obnovené autonomní církvi se přihlásili většinou jen etničtí Estonci (asi 20 tis. lidí), pravoslavní Rusové zůstali součástí Estonské pravoslavné církve autonomní v rámci ruské církve (150 tis.)

metropolita tallinnský a celého Estonska (od 1999)

Stefanus

Kyperský Řek, ale narodil se v Belgickém Kongu a většinu života strávil ve Francii

Patriarchální exarchát pro pravoslavné ruské tradice v západní Evropě

1a

(The Patriarchal Exarchate for Orthodox Parishes of Russian Tradition in Western Europe)

- Vytvořeno původně pro pravoslavné uprchlíky z bolševického Ruska, ruská pravoslavná církev s ním „má problém“
- sídlí v Paříži
- Má asi 100 tis. věřících

Antiochijská pravoslavná křesťanská arcidiecéze v Severní Americe

3a

(Antiochian Orthodox Christian Archdiocese of North America)

- Samosprávná arcidiecéze Antiochijského patriarchátu
- Původně převážně určena arabským přistěhovalcům do USA a Kanady, nyní výrazná misijní činnost, přitahuje zejména konzervativní anglikány

arcibiskup New Yorku a
Washingtonu, D.C., metropolita
celé Severní Ameriky (od 1966)
Filip

Pravoslavná církev na Hoře Sinaj

(Orthodox Church of Mount Sinai)

4a

- ❑ Nejmenší pravoslavná církev vůbec – asi 900 lidí
- ❑ Poslední zbytek křesťanské přítomnosti na Sinaji (území bylo islamizováno už v 7. století)
- ❑ Klášter si udržel kontinuitu, je v něm mj. po Vatikánu druhá největší knihovna raných křesťanských rukopisů, dochované ikony z 5. století, apod.
- ❑ 1567 autonomie pod patriarchátem v Jeruzalémě, metropolita církve je zároveň opatem kláštera (sídlí v Káhiře)

Klášter sv. Kateřiny na hoře Sinaj působící od 6. století (památko UNESCO)
-V jeho zahradě je „hořící keř“ (viz Mojžíšův příběh) – místo posvátné i pro muslimy i židy, klášter má dokonce vzal pod svou ochranu osobně prorok Muhammad

Estonská pravoslavná církev Moskevského patriarchátu (*Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik*)

5a

- Autonomní v rámci ruské pravoslavné církve, zahrnuje hlavně věřící ruského jazyka
- Estonci pak patří „konkurenční“ Estonské apoštolské pravoslavné církvi

Metropolita Tallinnu a celého Estonska (od 2000)
Kornelius

Lotyšská pravoslavná církev

*(Latvijas Pareizticīgā Baznīca /
Латвийская Православная Церковь)*

5a

- Zahrnuje hlavně ruskojazyčné pravoslavné v Lotyšsku
- Ve své historii několikrát zrušena a zase obnovena:
 - 1921–36 autonomie v rámci ruské církve
 - 1936–41 a 1941–42 autonomie pod ekumenickým patriarchou, pak připojena k ruské
- Obnovena jako poloautonomní po vyhlášení lotyšské nezávislosti v roce 1991

Moldavská pravoslavná církev

(Biserica Ortodoxă din Moldova)

5a

- ❑ Autonomie v rámci ruské pravoslavné církve (od října 1992)
- ❑ jazyky: rumunština a církevní staroslověnština
- ❑ Teritoriálně omezena na Moldavsko (sčítání 2005: 95,5 % ob. pravoslavní), sídlo v Kišiněvě
- ❑ Aktuálně se o pravoslavné věřící v Moldavsku „přetahuje“ s rumunskou pravoslavnou církví, která dala autonomii „konkurenční“ besarabské pravoslavné církvi
- ❑ Zatím jednoznačně vede moldavská pravoslavná církev (asi 80 % pravoslavných věřících)

metropolita Kišiněva (Chișinău) a celého Moldavska (od 1992)
Vladimir

Ukrajinská pravoslavná církev [Moskevského patriarchátu]

(*Українська Православна Церква [Московського Патріархату]*)

- 1990 autonomie v rámci ruské pravoslavné církve
- Největší ze tří soupeřících pravoslavných církví na Ukrajině, po rozdělení v roce 1990 jí zůstala většina majetku, má většinu ve východní, centrální a jižní části země, patří k ní asi 2/3 pravoslavných věřících na Ukrajině

metropolita kyjevský a celé Ukrajiny (od 1992)
Vladimir / Volodymyr II.

Japonská pravoslavná církev

(日本ハリストス正教会)

5a

- 1945 jednostranně vyhlásila autonomii (na ruské pravoslavné církvi)
- 1970 autonomie uznána RPC (není uznána ekumenickým patriarchou)
- Cca 25 tis. věřících

Arcibiskup Tokia a metropolita celého Japonska (od 2000)

Daniel

Čínská pravoslavná církev

(Orthodox Church of China)

5a

- 1957 autonomie v rámci ruské pravoslavné církve (není uznána ekumenickým patriarchou)
- Před kulturní revolucí měla asi 20 tis. věřících, převážně etnických Rusů a Evenků žijících v Číně, po kulturní revoluci přestala její „viditelná“ existence (Moskevský patriarchát ji ale dál považuje za existující)
- Dnes není pravoslaví v Číně uznáno státem, pravoslavné komunity se scházejí (polo)ilegálně, v roce 2005 bylo v zemi jen 5 pravoslavných kněží

222 čínských mučedníků – pravoslavných křesťanů zabitých během boxerského povstání v roce 1900 (šlo o Albazince – sinizované kozáky, kteří se dostali do Číny na konci 17. století)

Zahraníční ruská pravoslavná církev

(Русская Православная Церковь Заграницей)

5a

- Původně organizačně zcela oddělena od církve v bolševickém Rusku, snažila se udržet kontinuitu s předrevolučními poměry
- I po sloučení si ponechává vnitřní autonomii

Besarabská pravoslavná církev

(Mitropolia Basarabiei)

- ❑ Autonomie v rámci rumunské pravoslavné církve (od září 1992)
- ❑ Organizačně zahrnuje Moldavsko, republiky bývalého SSSR a Moldavany v diaspoře
- ❑ Vznikla 1992, moldavským státem ale byla registrována až po dlouhých průtazích v roce 2004
- ❑ sdružuje pravoslavné věřící prorumunské orientace (zhruba 20 % pravoslavných věřících)

metropolita besarabský (od 1992)
Petru Păduraru

Schizmatické pravoslavné církve

- Jde o pravoslavné církve, které vyhlásily autokefálnost jednostranně a nebyly žádnou jinou „uznanou“ pravoslavnou církví uznány
- Řada z dnešních 15 „oficiálních“ pravoslavných církví vznikla jako schizmatické pravoslavné církve, „legalizovány“ byly dodatečně

Ukrajinská autokefální pravoslavná církev

(Українська автокефальна православна церква)

- 1990 vyhlášen jednostranně patriarchát (neuznáno žádnou jinou pravoslavnou církví), patriarchou prohlášen poslední žijící hierarcha UAPC z předválečného období

Metropolita kyjevský a celé
Ukrajiny (od 2000)
Mefodyj

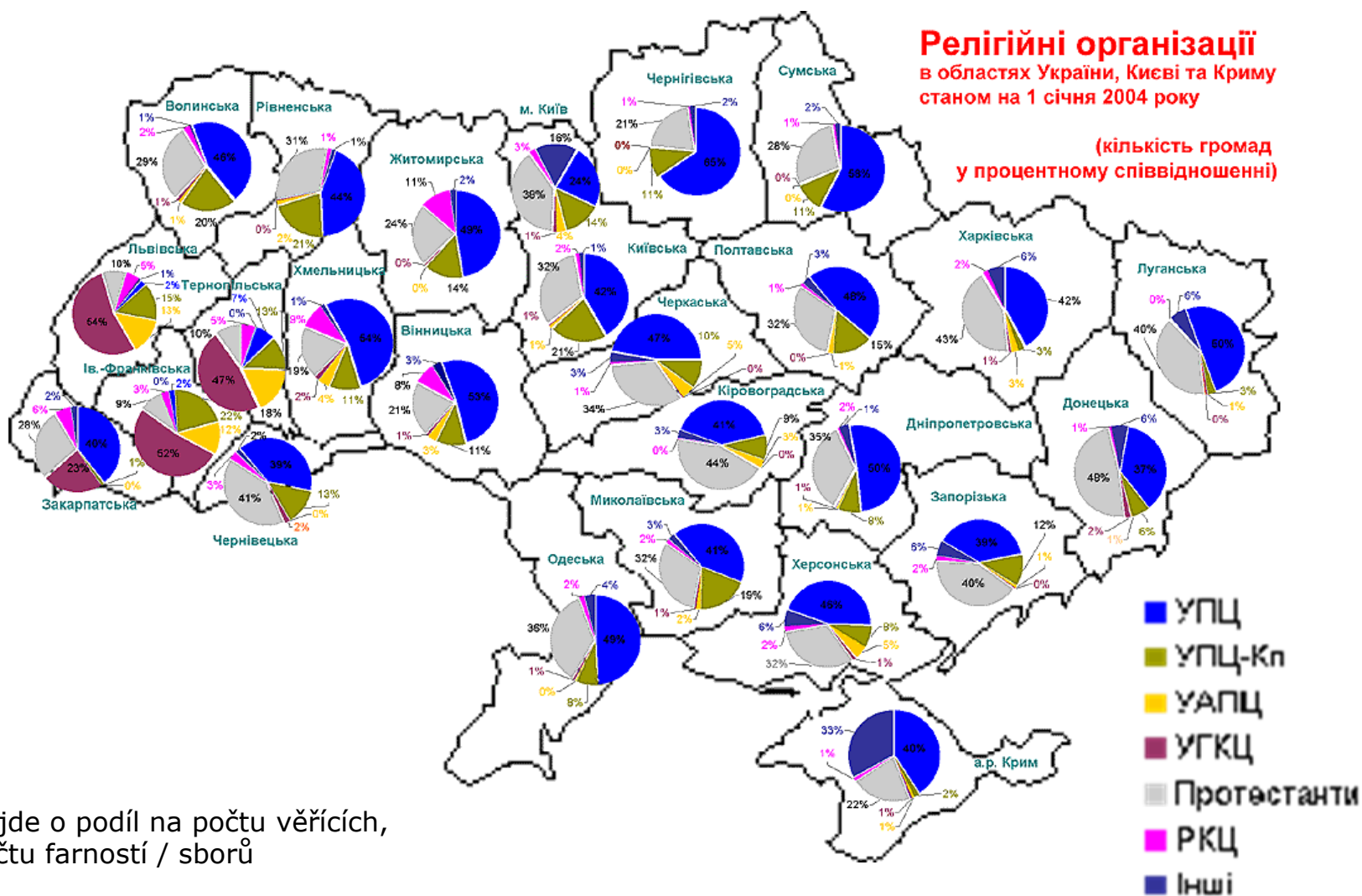
Ukrajinská pravoslavná církev Kyjevského patriarchátu (Українська Православна Церква Київського Патріархату)

- do roku 1993 uznávala patriarchu Ukrajinské autokefální pravoslavné církve, po jeho smrti si zvolila vlastního
- K církvi se hlásí asi 1/5 pravoslavných na Ukrajině

Patriarcha kyjevský a celé Rusi-Ukrajiny (od 1995)
Filaret

Нáдáні о Ukrajinu

Pozor: nejde o podíl na počtu věřících, ale na počtu farností / sborů

Černohorská pravoslavná církev

(Crnogorska pravoslavna crkva)

- V roce 1920 absorbovala SPC i **černohorskou pravoslavnou církev** (uznána jen Ruskem, od 1766)
- 1993 jednostranné odtržení od srbské pravoslavné církve, většina věřících ale setrvala v srbské pravoslavné církvi

Makedonská pravoslavná církev

(Македонска Православна Црква)

- ▣ 1967 jednostranné odtržení od srbské pravoslavné církve

Starověrci

(староверы / старообрядцы)

- ❑ 1666 se oddělili od ruské pravoslavné církve (nepřijali podle nich příliš radikální reformy prosazované patriarchou Nikonem, proreformní proud pak odpůrce reformem proklel)
- ❑ Původně politicky pronásledováni, jejich obce proto byly často na dálném severu Ruska a na Sibiři, rozdělení na řadu proudů
- ❑ Až v roce 1847 si vytvořili vlastní hierarchii (v roce 1923 jiná skupina vytvořila alternativní)

Starověrci (vlevo) se na rozdíl od pravoslavných (vpravo) křížují jen dvěma prsty

Jelizarovo, Moskevská oblast, 2008

Církev opravdových pravoslavných křesťanů Řecka

(Church of the Genuine Orthodox Christians of Greece)

- 1935 se odtrhla od řecké pravoslavné církve
- Neuznává reformu kalendáře, kterou provedla Řecká církev, proto se také označují jako *palaioimerologité* (starokalendářníci)
- Postupně se rozdělila na několik vzájemně nepřátelských synod, o vedení církve se v současnosti uchází už 7 arcibiskupů

arcibiskup (I) (od 1985)
Chrysostomos II.

arcibiskup (II) (od 2003)
Nikolaos

arcibiskup (III) (od 1995)
Maximos

arcibiskup (IV) (od 19..)
Isaias

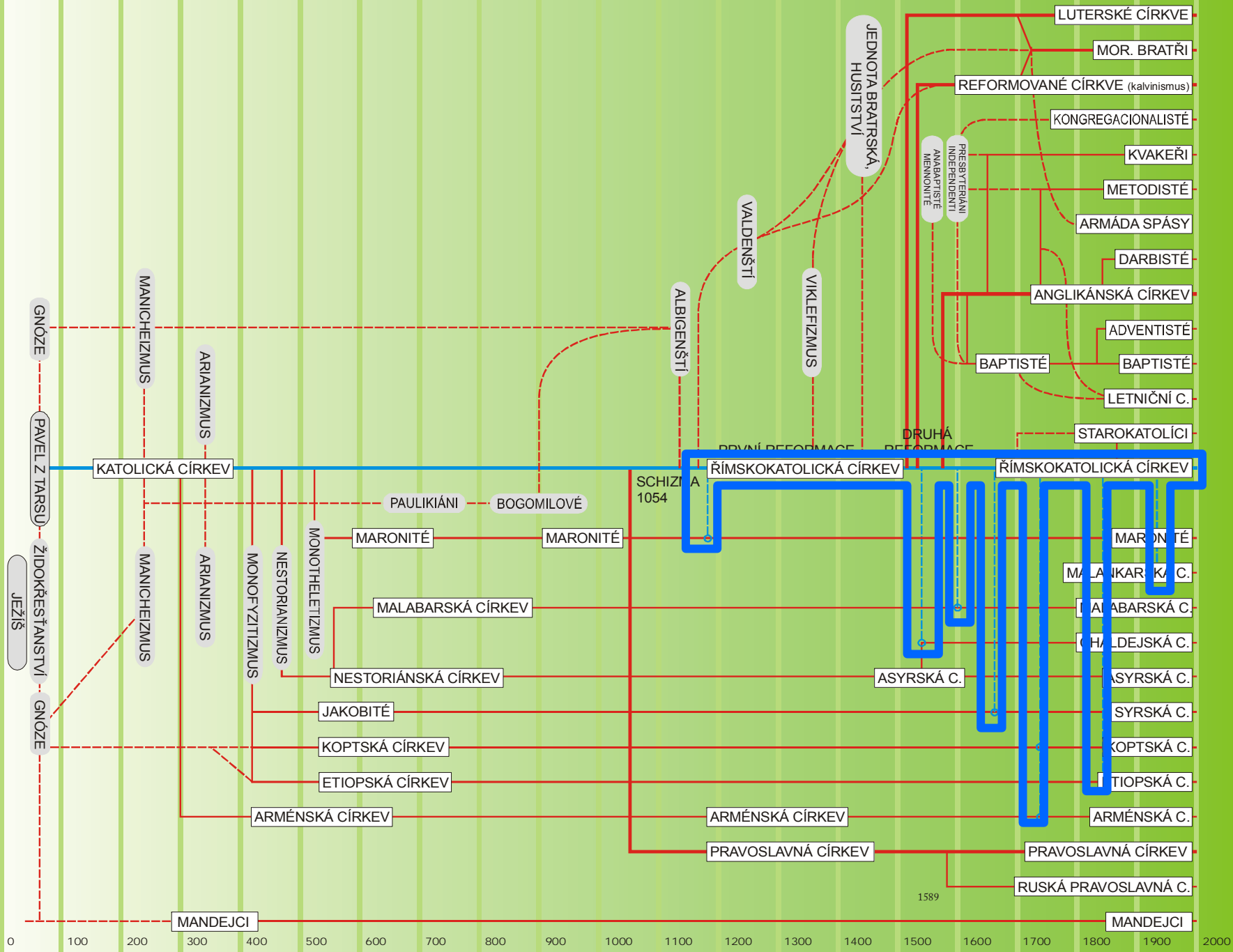
arcibiskup (V) (od 1985)
Kyprianos

arcibiskup (VI) (od 1995)
Grigorios

arcibiskup (VII) (od 1996)
Athanasios

Katolícké cirkve *sui iuris*

Katolické církve *sui iuris*

- Zvláštní součástí katolické církve jsou církve *sui iuris* (v latině „*autonomní*“) – východní církve, které jsou ve společenství se Svatým stolcem (uznávají autoritu papeže) – v právním smyslu ale nejsou samostatnými církvemi, jen součástí katolické církve s odlišným obřadem a organizací – tvoří asi 2 % počtu katolíků, 98 % jsou „římští“ katolíci
- Každá jednotlivá církev *sui iuris* přináleží k určité východní tradici (obřadu), rozeznáváme pět základních pradávných tradic
 - Alexandrijská (2 církve)
 - Antiochijská (3 církve – 47 % z celkového počtu členů církví *sui iuris*)
 - Arménská (1 církev)
 - Chaldejská (2 církve)
 - Byzantská (14 církví – 46 % z celkového počtu členů církví *sui iuris*)
- v téže obřadové tradici může existovat i několik rozličných církví *sui iuris*

Katolické církve *sui iuris*

- Katolických církví *sui iuris* je cca 22
- katolické církve *sui iuris* mohou nabývat organizačně rozličné vnější uspořádání (patriarchální církve, vrchní arcibiskupské církve, metropolitní církve a zvláštní kategorii tvoří jednotlivé menší církve *sui iuris* – eparchie nebo exarcháty)
- Katolické církve *sui iuris* zachovávají liturgické a teologické tradice východního křesťanství – např. „vnějškovou“ podobu církevních staveb, tituly a označení duchovních, nemají celibát, apod.
- Dříve se označovaly církve *sui iuris* jako „**uniatské**“ (vznikly na základě uzavření unie východní církve s Římem) – dnes je tento pojem považován za „politicky nekorektní“ až urážlivý
 - Je také nepřesný, protože maronitská církev a italo-albánská katolická církev někdy nepřerušily vztahy s Římem, nevznikly na základě žádné „unie“

Katolické církve *sui iuris* alexandrijské tradice

Církev alexandrijského obřadu

- K alexandrijské tradici náleží 2 katolické církve sui iuris:

Koptská

Etiopská

Koptská katolická církev

(Coptic Catholic Church)

- unie s ŘK církví od 1741 (apoštolský vikariát)
- v čele patriarcha (od 1895, předtím ještě Maximos II. „doživotní“ patriarcha v letech 1824–1831)
- Patriarcha sídlí v Alexandrii, církev působí v Egyptě

patriarcha alexandrijský (od 2006)
Antonios

Etiopská katolická církev

(Coptic Catholic Church)

- unie s ŘK církví od 1846
- v čele metropolita (arcibiskup)
- Centrum má v Addis Abbebě, působí v Etiopii a Eritreji

arcibiskup **Berhaneyesus Demerew Souraphiel**

Katolické církve *sui iuris*

antiochijské (západosyrské) tradice

Církev antiochijského obřadu

- K antiochijské tradici náleží 3 katolické církve sui iuris:

Maronitská

Syrská

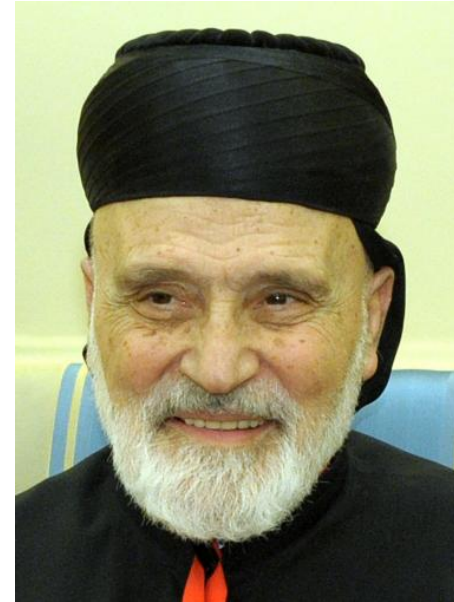
Syrsko-malankarská

Maronitská katolická církev

(Maronite Catholic Church)

- ❑ církev založena kolem roku 681 (ve sféře působnosti kláštera sv. Marona, antiošského poustevníka, který zemřel v 5. století – odtud název)
- ❑ Spory s monofyzitizmem a oficiální ortodoxií se snažili maronité překonat přijetím **monoteletizmu** (Kristus má lidskou a božskou podstatu, ale jen jednu vůli); monoteletizmus byl odsouzen 6. ekumenickým koncilem
- ❑ unie od roku 1182, uzavření unie nevedlo k rozdělení církve, neexistují „neuniatští“ maronité
- ❑ Věřící převážně v Libanonu (tam značný politický vliv – např. mají ústavou zaručeno, že prezidentem Libanonu musí být maronita), tamtéž i sídlo patriarchy – město Bkerké
- ❑ Dále početnější skupiny mezi přistěhovalci z Libanonu (Kypr, Jordánsko, Izrael, Palestina, Argentina, Brazílie, USA ...)

Patriarcha Antiochie a celého Východu
(od 1986)

Nasrallah kardinál* **Sfeir**

* od 1994

Alokace míst v libanonském parlamentu

	do 1989	od 1989
maronitská	30	34
pravoslavné	11	14
byzantské katolické	6	8
arménská	4	5
arménská katolická	1	1
protestanti	1	1
další	1	1
křesťané	54	64
sunnité	20	27
ší'ité	19	27
drúzové	6	8
alavité	0	2
muslimové	45	64
celkem	99	128

Syrská katolická církev

(Syrian Catholic Church)

- po četných předchozích pokusech 1662 založení uniatského patriarchátu (1702–1782 zrušen)
- liturgie v západní syrštině podle antiochijského obřadu
- Velké skupiny věřících v Libanonu, Iráku, Jordánsku, Palestině, Sýrii, Turecku, USA, Kanadě, Venezuele
- Sídlí v Bejrútu, věřící má hlavně v Libanonu, Sýrii a Iráku (asi 100 tis. celkem)

patriarcha Antiochie a celého Východu
(od 2009)

Ignatius Josef III. Younan

Syrsko-malankarská katolická církev

(*Syro-Malankara Catholic Church*)

- Unie s ŘK církví od 1930 (oddělila se od malankarské církve)
- liturgie v západní syrštině podle antiochijského obřadu, dnes v národních jazycích
- Vznikla v roce 1930 (arcibiskup Mar Ivanios), od roku 2005 v čele s nejvyšším arcibiskupem
- původně jen 5 lidí, nyní cca 500 tis. hlavně v Kérale, menší komunity v diaspoře
- centrum církve je v hlavním městě indického státu Kérala Thiruvananthapuram

nejvyšší arcibiskup v Trivandrum
– katolikos SMKC (od roku 2007)
Moran Mor Baselios Cleemis

Katolická církev *sui iuris* arménské tradice

Arménská katolická církev

(Armenian Catholic Church)

- unie s ŘK církví od 1740, patriarchát, sídlí v Bejrútu v Libanonu
- Asi ¼ milionu věřících
- Věřící hlavně mezi Armény v diaspoře: Libanon, Irák, Írán, Egypt, Sýrie, Ukrajina, Francie, Latinská Amerika, USA

patriarcha katolických Arménů (od 1999)

Nerses Bedros XIX.

Katolické církve *sui iuris*

chaldejské (východosyrské) tradice

Církev chaldejského (východosyrského) obřadu

- K chaldejské tradici náleží 2 katolické církve sui iuris (původně nestoriánské, připojením k Římu se ale přirozeně tohoto učení zřekly):

Chaldejská

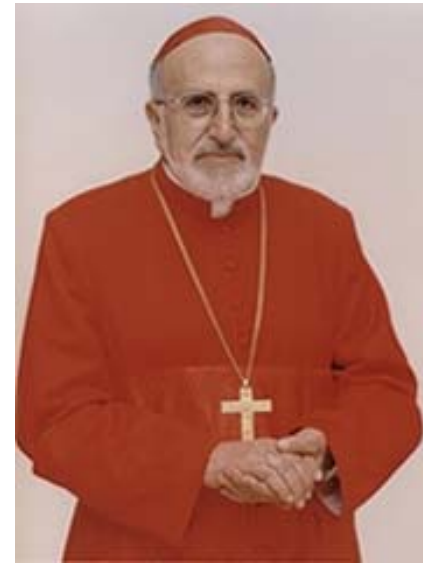
Syrsko-malabarská

Chaldejská katolická církev

(*Chaldean Catholic Church / الكنيسة الكلدانية*)

- jde o „uniaty“ vyčleněné z orientální asyrské církve
- i jich se dotklo vyvraždování Asyřanů během 1. světové války
- Unii s ŘK církví uzavřelo a posléze opustilo několik patriarchů z různých asyrských linií, poslední od 1681
- v čele patriarcha se sídlem v Bagdádu, 350–750 tis. věřících
- Hlavní skupiny v Iráku, Íránu, Libanonu, Egyptě, Sýrii a USA (tam se stěhují masově od invaze do Iráku – hlavně do JV Michiganu)
- „nejslavnější“ chaldejský katolík byl Tariq Aziz, vicepremiér vlády Saddáma Husseina

patriarcha (od 2003) kardinál (od 2007)
Emmanuel III. Delly

Syrsko-malabarská katolická církev

(Syro-Malabar Catholic Church)

- unie s ŘK církví od 1599, od roku 1992 v čele s nejvyšším arcibiskupem
- Kolem 3 mil. věřících (Indie, v diaspoře USA, SAE, Saúdská Arábie ad.), největší skupina z křesťanského proudu odvozeného od apoštola Tomáše (rok 52 n. l.)
- Liturgie tradiční malabarská (chaldejský obřad, východní syrština)

nejvyšší arcibiskup Ernakulam-Angamaly (od 1999)
Varkey kardinál* **Vithayathil**
* od 2001

Katolické církve *sui iuris* byzantské tradice

Církev byzantského obřadu

- Postupně přistoupilo k unii s ŘK několik národních pravoslavných církví (resp. jejich částí), v naprosté většině používají byzantský obřad
- Zpravidla se označují jako **řeckokatolické** nebo **byzantské** církve
 - Název „řeckokatolická“ zavedla Marie Terezie v roce 1774 aby zabránila možné záměně s církví římskokatolickou a arménskou katolickou církví
- silné zastoupení mají v kontaktní zóně mezi pravoslavnými a katolickými oblastmi (Polsko, Slovensko, Ukrajina atd.)
- řeckokatolické církve nemají jednotnou organizaci ani název, jde o konglomerát samosprávných organizačních jednotek často sdružených podle národnostního nebo administrativně-správního hlediska (podobně jako u pravoslaví)

-
- K byzantské tradici náleží 14 církví sui iuris (nejpočetnější je řecko-melkitská a ukrajinská):

Běloruská (1596)*	Rumunská (1697)	Maďarská (1646/1912)
Bulharská (1861)	Rusínská (1646)	Ruská (1905)
Řecká (1829)	Slovenská (1646)	Makedonská (1918)
Italo-albánská	Ukrajinská (1595)	Albánská (1628)
Melkitská (1726)	„eparchie Križevci“ (1611)	

- * Není momentálně aktivní, nadále je ale uváděna v oficiálních přehledech

Melkitická řeckokatolická církev

(Greek-Melkite Catholic Church)

- 1726 unie s ŘK, oddělila se od antiošské ortodoxní církve
- Působí hlavně v arabských zemích (Sýrie, Libanon, Jordánsko, Irák) a mezi přistěhovalci v Americe, celkově na 1 mil. věřících
- Patriarcha sídlí v Damašku

Patriarcha Antiochie a celého Východu, Alexandrie a Jeruzaléma (od 2000)
Grégoire III. Laham

Ukrajinská řeckokatolická církev

(Українська Греко-Католицька Церква)

- 1596 unie s ŘK (brestská unie; tehdy v Polsko-litevském státě), na území Ukrajiny působí ještě Rusínská řeckokatolická církev (jen Zakarpatská oblast)
- 1946–89 kom. režimem nuceně spojena s pravoslavnou církví
- Sídlo metropolitů: v 19. století Lvov, od roku 2005 Kyjev (i politické důvody)
- od r. 1975 používá metropolita jednostranně titul patriarcha
- 3. nejpočetnější náboženství na Ukrajině, převažující v třech západních oblastech (3–5 mil. obyvatel, tj. 6–8 %)

arcibiskup-metropolita kyjevsko-haličský
(od 2000 / 2005)

Lubomyr kardinál* **Husar**

* od 2001

Rusínská katolická církev

(*Ruthenian Catholic Church /*

Русинська візантійська католицька церква)

- navazuje na společenství vzniklé na základě tzv. užhorodské unie (1646), v níž se část pravoslavných duchovních a věřících na východním Slovensku a Zakarpatské Ukrajině podřídila Římu
- v letech 1949–91 zrušena kom. režimem
- Má necelých 700 tis. věřících ve 4 oddělených metropolích (partikulárních církvích):
 - 140 tis. v USA (**Byzantská katolická metropole sui juris v Pittsburghu**)
 - 320 tis. na Zakarpatské Ukrajině (**Mukačevská eparchie**, je podřízená přímo Svatému stolci, ne Ukrajinské řeckokatolické církvi, přes název sídlí v Užhorodu)
 - Snad 20–200 tis. v ČR (**Apoštolský exarchát řeckokatolické církve v ČR** – není ale čistě rusínský)
 - Několik tisíc v Maďarsku (pro cca 20 rusínských farností zřízený **Apoštolský exarchát Miskolc** v rámci Maďarské řeckokatolické církve)

apoštolský administrátor Mukačevské eparchie (od 2002), titulární biskup bononijský
Milan Šášik

Byzantská katolická církev v Americe

(*Byzantine Catholic Church in America*)

- Název je neoficiální, „úředně“ jde o **Byzantskou katolickou metropoli *sui juris* v Pittsburghu** (*Byzantine Metropolitan Church sui iuris of Pittsburgh*) Rusínské katolické církve
- V době, kdy byla rusínská církev v domovských zemích pronásledována, stala se metropolí *sui juris*, příslušnost k rusínské katolické církvi je od té doby čistě formální
- 1924 biskup, 1969 v čele metropolitní arcibiskup
- Navazuje na tradice řeckokatolické církve na Zakarpatské Ukrajině, věřící jsou hlavně američtí Rusíni, ale i Slováci a Maďaři

metropolitní arcibiskup (od 2002)
Basil M. Schott

Řeckokatolická církev v České republice

(Apoštolský exarchát řeckokatolické církve v ČR)

- Exarchát je vývojově rusínský, je ale určen pro všechny katolíky byzantského obřadu žijící na území ČR bez ohledu na původ (např. Ukrajince, Slováky, Rusíny)
- Jádrem obce je „rusínské“ – tvoří je potomci přistěhovalců z Podkarpatské Rusi a východního Slovenska z dob první Československé republiky (biskup sídlil v Prešově) a zahraniční dělníci
- V době komunismu byla v roce 1950 řeckokatolická církev postavena mimo zákon a její věřící byli prohlášeni za pravoslavné, roku 1968 pak byla obnovena
- V době zákazu byli řeckokatoličtí kněží, kteří odmítli pravoslaví (328 z celkem 373) vypovězeni i s rodinami, nejčastěji z východního Slovenska do severních Čech
- Po rozdělení státu byly řeckokatolické farnosti vyčleněny z pravomoci prešovského biskupa a 13. 3. 1996 byl vyhlášen apoštolský exarchát podřízený bezprostředně Vatikánu
- Sčítání 2001: cca 7,7 tis. věřících (+ několik desítek tisíc mezi zahr. dělníky)

znak exarchátu ČR

exarcha (od 2003)
Ladislav Hučko

Řeckokatolická církev na Slovensku

(Gréckokatolícka cirkev na Slovensku)

- Navazuje na tradici užhorodské unie
- Centrem je Prešov
 - Prešovské biskupství se vyčlenilo z Mukačevského biskupství v roce 1818, roku 1937 podřízeno přímo Sv. stolci, v lednu 2008 povýšeno na metropolitní arcibiskupství
- Na Slovensku kolem 200 tis. věřících (hlavně výhodní část státu)
- Dalších 25 tis. v Kanadě (Eparchie Svatých Cyrila a Metoděje v Torontu)

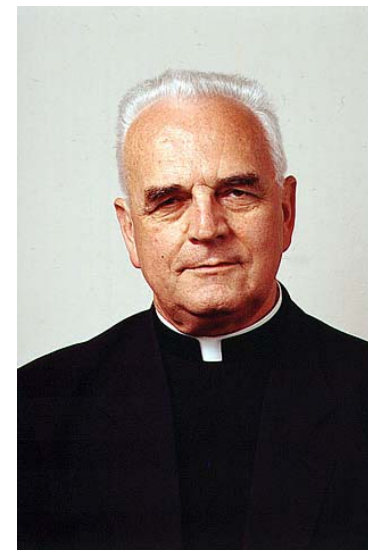
prešovský arcibiskup a metropolita (od 2008) vladyka **Ján Babjak**

Byzantská církev Eparchie v Križevci

(...)

- Podivný název je důsledkem srbsko-chorvatské nevraživosti, působí totiž jak v Chorvatsku (tam se často označuje jako **Chorvatská řeckokatolická církev** (Grkokatolička Crkva u Hrvatskoj), tak v Srbsku (kde by ovšem název "chorvatská" dost provokoval)
- Unie od roku 1611, Eparchie / Biskupství v Križevci vytvořena 1777 (v roce 1966 sídlo přeneseno do Záhřebu), zahrnuje celé Chorvatsko a několik farností i v Bosně a ve Slovinsku
- asi 21 tis. věřících (v Chorvatsku 16 tis., národnostně se většinou považují za Rusíny nebo Ukrajince)
- Věřící v Srbsku mají vlastní apoštolský exarchát a někdy bývají označováni za Srbskou řeckokatolickou církev

biskup (od 1983)
Slavomir Miklović

Maďarská řeckokatolická církev

(Magyar Görög Katolikus Egyház)

- navazují na skupiny pravoslavných a uniatských Rusínů migrujících v souvislosti s turecko-rakouskými válkami
- Ty byly rozšířeny v 18. století o bývalé maďarské protestanty, kteří se vrátili ke katolicismu, ale před latinským upřednostnili byzantský obřad ⇒ v liturgii se začala (zpočátku svévolně) používat maďarština
- Od 1912 byla vytvořena pro tyto osoby samostatná Eparchie Hajdúdorog (*Hajdúdorogi Egyházmegye*), od roku 1980 zahrnuje území celého Maďarska, patří k ní i několik rusínských farností dříve podřízených Mukačevu a Prešovu
- Asi 280 tis. věřících v SV Maďarsku

biskup v Hajdúdorog (od 2008)
Péter Fülöp Kocsis

Makedonská řeckokatolická církev

(Грчко-католичка црква во Македонија)

- Používá jako liturgický jazyk makedonštinu
- založena byla v roce 1918, kdy malé množství Makedonců konvertovalo ke katolicismu
- exarchát pro ně byl zrušen už v roce 1924, obnoven pak v roce 2001 po rozpadu Jugoslávie
- Příslušníků církve je oficiálně 11 tis.
- zajímavost: vzhledem k tomu, že je v Makedonii velmi málo katolíků latinského obřadu (hl. Albánci), je exarcha (byzantský obřad) zároveň biskupem (latinský obřad)

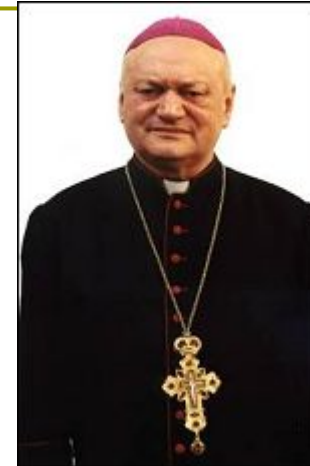
biskup ve Skopje, apoštolský administrátor a exarcha pro katolíky byzantského obřadu v Makedonii (od 2005)

Kiro Stojanov

Rumunská církev sjednocená s Římem, řeckokatolická (*Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică*)

- 1700 unie s ŘK, 1853 metropole, v letech 1948–89 zrušena rum. kom. režimem
- Sídlí v Blaji (malé město zhruba uprostřed Sedmihradska)
- Má asi 2 mil. věřících (SZ Rumunsko, USA, Kanada)

arcibiskup z Făgăraș a Alba Iulia a metropolita (od 1994)
Lucian Muresan

